

STEMME- SKIFTER²

– Et navn blir et fjes blir en stemme og en historie
Utarbeidet av Berit Bareksten og Geir Kvalheim (red.)

Vi har alle et behov for å forstå våre egne liv. «Et liv er ikke det som har hendt med et menneske, men hva en husker og hvordan en husker det», sier forfatteren G.G.Marquez. Vi liker alle en god historie, og gjennom fortellingene tilfører vi livene våre mening, et selvbilde og vår forståelse av verden.

Denne rapporten er en oppfølging av Stemmeskifter fra 2011. Den inneholder ikke tellinger og målinger. Vi skal ikke rette opp tall, grafer eller statistikker, men løfte fram vårt kulturfaglige arbeid og tenkning siden forrige rapport.

En ny melding fra Kunnskapsdepartementet, «På rett vei», om kvalitet og mangfold i skolen foreslår flere tiltak som skal styrke de estetiske fagene, fordi en nå har fått kunnskaper om at skoler som satser på estetiske fag også scorer høyt på Pisa-undersøkelsene.

Mye har skjedd siden forrige rapport. De alternative skolene, Alrekstad og Godvik er slått sammen til en ny enhet med navnet Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø. Samarbeidet med kompetansesenteravdelingen ved Stiftelsen Bergensklinikkene er ført videre.

Det er et tidsmessig stort spenn i fortellingene. Her møtes stemmer fra fortid og nåtid, og er det noe fortellingene har felles kan det være behovet for å gjenvinne skolens og hverdagslivets verdighet. Emmys reise er en fortelling som illustrerer et langsiktig og tålmodig arbeid hvor dialogperspektivet ligger til grunn, på individ- og systemnivå. Elevstemmene presenteres også gjennom fortellinger om musikkterapi, andre forfattermøter, gårdsbesøk, en stor konsertopplevelse og hundehusbygging.

Les med begeistring og kritisk blikk!

Svein Davidsen
rektor

VÅREN

*Forsiktig kjem våren –
listande på heimaspøta ullsokkar
så du ikkje høyre stega.*

*Ei bjørk med musøyre –
Ei selje med pusekattar –
Kor tid spratt dei?
I dag – i natt?
Veit ikkje.
Men dei er der.*

*Våren er ikkje forelsking –
den slår som eit oktoberlyn.
Nei, våren er kjærleiken,
forsiktig og smygande –
umerkjeleg kjem han,
og er der.*

Geir-Inge Elholm

Innledning	7
Elias Rukla, lærer i Dag Solstads roman «Genanse og verdighet»	9
Del 1:	
Løvsakken fortsatt den samme å se på	10
Emmys reise	13
Saft til meg, kaffe til Eva og te til Berit	15
Emmys reise	16
Forfatterbesøk Til Thor Soltvedt	18
Å skrive dikt	19
Natt over Bergen by	20
Å ville, være og våge	22
En ny type elevbedrift: URO-konsert på Ole Bull Scene julen 2012	24
«Eg tror faen meg hun e glad i meg...»	26
Hundehuset til Bianca	29
Foreldrestemmer	30
«Hei dåke to»	31
Rom for samtaler, veiledning og støtte	32
Hva hjertet kan tåle	34
Mellomspill:	
Den ukjende	37
Del 2:	
Ordfører Trude Drevlands stemme	38
Samordne tverrfaglig, kunnskapsbasert og målrettet	40
Hospitering	41
Kunnskap Anerkjennelse Relasjon Tillit	42
Bidragstere Stemmeskifter 2-rapporten	45
Litteraturliste	46

Innledning eller veiviser til Stemmeskifter 2

Stemmeskifter 2 – «Et navn blir et fjes blir en stemme og en historie» er en rapport og en rast. En rapport skal nøkternt beskrive metode; altså hvilke framgangsmåter som er valgt, og videre beskrive hva som er gjort og de oppnådde resultatene. Men denne rapporten er noe mer – den er også en stabbestein på veien, et utkikkstårn eller en rast. En rast er en gammel måleenhet i Norge, et eldre norsk ord for «et langt veistykke». Rast kommer av det samme som å raste «å ta seg en hvil», og er den lengden vei vi kan gå, før vi må raste.

Så langt er vi kommet; vi trenger å sette oss i veikanten etter og for en rast: Finne fram notatene, tegningene, lyd- og filmfilene, alle innspillene fra elever, foreldre og lærere, samarbeidspartnere i kvalitativt rusforebyggende arbeid, politistudentene, bonden og ordføreren, for så å stille inn kompasset for videre vei og vandring.

Vi som har redigert denne rapporten har valgt å dele den i to. **Første del omhandler** Alrekstad og Godvik alternative ungdomsskoler, på vei til å bli Kompetansesenter for Læringsmiljø. Hva vil det si å bli et slikt kompetansesenter? Hvordan kan involverte parter i dette arbeidet bygge videre på de gode erfaringene i arbeidet med ungdommene – og hva skal vi la ligge, når veiene og kursen kan og skal stakes ut på nytt? Dette er spørsmål vi vil leseren skal stille seg i møtet med stemmene, i denne rapporten. Vi vil, gjennom arbeidet med Stemmeskifter, vise fram den kulturfaglige innfallsvinkelen i det kompetansebyggende læringsmiljøet som skapes – hver dag, der elevene og de voksne møtes for å arbeide med forandring, utvikling og utdanning. Hovedinnholdet i DEL 1 viser fram, og gir stemmer til dem som står elevene nærmest i hverdagene.

Andre del, DEL 2 gir stemmer til dem omkring skolemiljøene; samarbeidspartnere som koordinerende virksomheter i samordning av lokale forebyggende tiltak (SLT), studenter i praksis ved skolene våre, samt Bergens ordfører Trude Drevland.

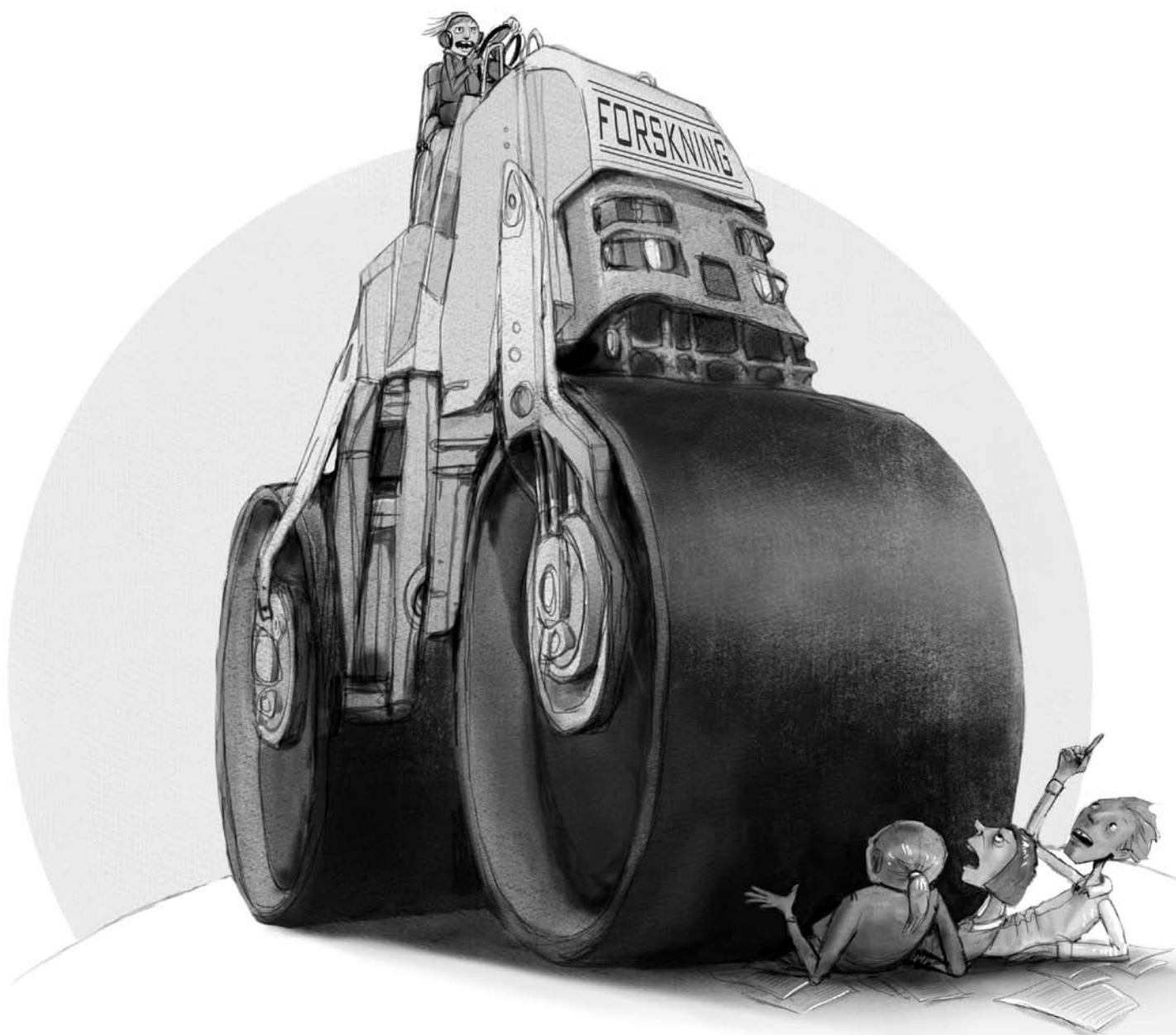
Takk til elevene «våre» som hver dag deler sine historier, erfaringer og læringsprosesser med oss som er omkring dem!

Takk til redaksjonen, Espen og Arne, for tekster, tanker og kritisk korrektur.

Takk til foreldre som har gitt sine stemmer, takk til forfattere, musikkterapeuter, inspiratorer underveis, takk til kokken på Alrekstad, takk til bonden i Lindås. Takk, kulturordfører Trude – for også din stemme inn i årets Stemmeskifter – og takk til alle dere andre som også har gitt deres innspill!

God lesning!

Berit og Geir
REDAKTØRENE

Illustrasjon: Lisa Aisato

Elias Rukla, lærer i Dag Solstads roman «Genanse og verdighet»:

Han merket at det hadde lykkes ham å roe seg ned, og han bestemte seg derfor for å forlate skolen for i dag, han hadde jo ikke noe der å gjøre heller, for forberedelser til morgendagen kunne han da gjøre så mye bedre hjemme i sin egen leilighet. Da han kom til utgangsdøra oppdaget han at det hadde begynt å regne. Ikke mye, bare litt duskregn, men nok til at han overveide hvorvidt han skulle slå opp sin paraply eller la være, særlig våt ville han ikke bli under den korte spaserturen hjem. Men siden han nå en gang hadde tatt sin paraply med seg om morgenen, bestemte han seg for å bruke den. Han slo den opp, men den virket ikke. Han hadde trykket på knappen som skulle få paraplyen til automatisk å slå seg opp, men ingenting skjedde. Han trykket på knappen en gang til, hardere, men ingenting skjedde. Ikke det også, tenkte han, forbitret. Han prøvde en tredje gang, men uten resultat. Da prøvde han å trekke paraplyen opp ved egen kraft, men heller ikke det hjalp, paraplyen strittet imot, slik at han bare så vidt greidde å få den til å vide seg ut, og bare det var et svare strev å få til. Da brast det for ham. Han sto ute i skolegården på Fagerborg videregående skole, i friminuttet, og forsøkte å få opp sin paraply. Men så fikk han det ikke til. Rundt om ham sto skolens elever i hundrevis og noen av dem måtte ha sett på ham. Nå var det nok! Han gikk raskt bort til vannfontenen, og dengte paraplyen mot den i vilt raseri. Han slo og slo paraplyen mot vannfontenen, og han kjente at metallet i stanga begynte å bli mørt, og at spilene knakk. Det gledet ham, og han slo og slo. Gjennom en slags dis så han at elevene nærmet seg ham, langsomt, og i dyp stillhet, det var som om de listet seg mot ham, og nå sto de i en halvsirkel rundt ham, men på ærbødig avstand.

Han slo den etter hvert møre og sprukne paraplyen mot vannfontenen, i et vilt raseri. Han merket at spilene begynte å løsne, og da tok han paraplyen og kastet den på bakken og hoppet på den, før han brukte hælen og forsøkte å knuse paraplyen med den. Så tok han paraplyen opp igjen, og slo den atter mot vannfontenen, spilene var nå knekket og uregjerlig forvridde og de viklet seg i alle retninger, og noen av dem skar ham opp i hånden, slik at han kunne se blodet begynne å pipe ut av små rifter på sin egen hånd. Han var omgitt av elever på alle kanter, snikende elever, stille, og med stirrende øyne. De sto og måpte, urørlige omkring ham, men stadig på respektfull avstand. Flere av dem hadde matbokser i hendene, for det var midt i det store spisefriminuttet. Som gjennom en dis kunne han skimte ansiktene til de fremste av dem, merkelig tydelig også. En stor blond pike så forbauset på ham, kunne han merke, og det gjorde også et par gutter fra avgangsklassen, ansiktene deres, som så latterlig forbauset ut, gjorde ham enda mer rasende. Han stirret på den store blonde piken. Fitte! ropte han. Spis maten din! Flesketryne! Og i det samme grep han paraplyen, sort og istykkerslått, og gikk imot dem med krum rygg. De vek til siden da han kom bort til dem, raskt vek de til siden, slik at han kunne tumle mellom dem, og videre bortover den tomme, regnvåte skolegården, og ut av den, og nedover Fagerborggata, fri, endelig fri, vekk fra dem! Han gikk hastig, i et voldsomt opprevet tempo, som samstemte med hans opprevne tilstand, og i denne sinnsstemning begynte han nå å jamre, da det gikk opp for ham hva han hadde gjort.

(Gjengitt med tillatelse fra forfatteren og Oktober Forlag)

Løvsakken fortsatt den samme å se på

- Alrekstad fra Tvangsskole til Kompetansesenter

Av Svein Davidsen og Geir Kvalheim

Kongsgården Alrekstad var en av de fornemste gårdene da Olav Kyrre grunnla byen i 1070. Her kan vi tenke oss at han sto og skuet mot vest, på skipene sine i nede i Årekstadvågen (Store Lungegårdsvann), og så solen gå ned bak Løvsakken, en vinterdag. Mer enn hundre år senere jaget kong Sverre baglerne på flukt, og skueplassen for slaget har vært like nedenfor der skolen ligger i dag.

---

*Årstad, historisk med spennende bakgrunn,
ja, tenk over det i dag, en liten stund.
Her rådde vikinger, konger, store små,
Men Løvsakken - fortsatt den samme å se på*

- Elsa Jarland

Det kommunale vergerådet har gjort vedtak om å plassere Johan på tvangsskole, og Anna Sælen har fått i oppgave å bringe Johan til Bergens kommunale tvangsskole på Årstad. Det er seint på våren, år 1900, og den nyopprettede skolen skal vise kommunens satsing på oppdragelse og opplæring i arbeidet med den økende barne/ungdomskriminaliteten i byen. Anna bestiller karjolskyss fra Bøschen vognmannsforretning i Kong Oscarsgate. En konstabel fra Bergen Politikammer blir med, og turen går over Kalfaret, gjennom Fløen og opp Årstadgeilen til Tvangen, som skolen allerede kalles på folke-munne. De ankommer skolen ved middagstider. I skoleporten blir de mottatt av bestyrer Waage, som viser Johan og følget opp på sovesalen. På sengen er skoleuniformen lagt fram. Anna hjelper Johan med klærne, og etterpå møter han de andre elevene i matsalen. Med foldede hender leser de bordbønn

før de får spise risengrøt. Johan er alene. Han ser ut av vinduet, opp mot Løvsakken og begynner å risse navnet sitt i veggen.

En sensommerdag i 1949 står en journalist fra Bergens Arbeiderblad utenfor porten til Bergens offentlige tvangsskole for gutter. Journalisten skriver at «jeg ringer på et rustent ringeapparat..... fra det herrens år 1900 da det store privathuset med deilig hage, høye vinduer og utsikt over Lungegården ble gjort om til Årstad skole». Skolen har vært i drift i nesten femti år, og skolestyrer Einar Bø skal intervjues om skolen og de vanskelige guttene. Journalisten venter utenfor plankegjerdet, og porten åpnes av en gutt på ni år, «bar og brun, rundt halsen i en tykk hyssing henger nøkkelen – nøkkelen til porten – og friheten». Han får spørsmål om hvorfor han er her, og svarer «Eg leste ikkje leksene, og så satt eg urolig på pulten og forstyrte de andre». Journalisten føres over gårdsplassen og inn i klasserommet. Der «spretter syv gutter opp fra pultene sine – som veldisiplinerte soldater, bukker - som var det en danseskole».

Reportasjen, signert Bobbo, kom på trykk med overskriften «Er legemlig refselse nødvendig?» Einar Bø har fortalt at bjørkeriset brukes på skolen. Han hadde ikke bare sagt det, men også skrevet det i boken «Vanskelige gutter», som er et åpent vitnesbyrd om livet på Årstad skole. Sol Seim, bergenskvinne og en pioner i norsk psykologi reagerte. I en kronikk i Bergens Arbeiderblad (03.09.49) tok hun et oppgjør med E. Bø sitt syn på pryl som oppdragelsesmiddel og så prylestreffen «som et utslag av sadisme, og betraktet det som en fallitterklæring i oppdragelsen». Hun ga offentligheten kunnskap om uverdige behandling av barn og mente at den moderne oppdragelsen måtte

«komme bort fra angsten for straff som drivkraft for moralsk oppførsel». I flere uker denne høsten ble barneoppdragelse debattert i avisene. Bergen Skolestyre og tilsynsrådet for skolen fikk kritikk for ikke å ha grepet inn, men guttene skrøt av skolen, og bestyreren ble tatt i forsvar og framstilt som den rette mann til å behandle vanskelige gutter. En tidligere elev skrev i avisen at «jeg fikk juling på Årstad skole, og jeg fortjente det». Skoleloven forbød ris i skolen, men det var ikke uvanlig at foreldrene brukte ris som oppdragelsesmetode, og Sol Seim reiste spørsmålet om «når skal vi få en lov som kontrollerer foreldres atferd overfor sine barn?»

Skolen i etterkrigstiden var tilpasset det gamle industrisamfunnet hvor den skjulte læreplanen var å lære seg arbeidsdisiplin, passe tiden og utføre oppgaver etter instruks. Oppstilling på geledd, og marsjen inn til timer anført av en lærer med autoritet, ga skolen et militært preg. I denne lydighetskulturen var oppdragelsens form ytre disiplin, med klare regler for god oppførsel ute og hjemme. Foreldre og lærere hadde autoritet. (Zygmunt Baumann, fast modernitet).

Moderniseringsprosessen ved skolen har vist seg i lederskiftene. Svenn Martinsen, som tiltrådte i 1965, fjernet skoleporten, symbolet på «tvangsskolen». Det fortelles at elevene sto oppstilt på skoleplassen den dagen han begynte, og i det øyeblikket den «gamle bestyreren» forlot skolen, åpnet han porten og sa at de kunne stikke av. Ingen elever forlot skolen, men de fikk høre at de som ønsket å gå tilbake til sin gamle skole skulle få ønsket sitt oppfylt.

Historien om Årstad skole er historien om en stigmatiserende skolepraksis løsrevet fra den vanlige skolen, men det er også fortellinger om vern og forsvar for de «svake i samfunnet». Skolen har mottatt elever som ikke har innfridd forventninger til læring og oppførsel. De har kommet til skolen med ulike merkelapper hengt på seg, negative omtaler som gjorde at mange sluttet å møte dem med positive forventninger. De første elevene omtales som «hjernesvake med slette naturlige anlegg», mens dagens elever beskrives som verstinger, «drop-outs», eller som barn/unge med utagerende antisosial

atferd, tilpasningsvansker, eller sosio-emosjonelle vansker. Skolens oppgaver og innhold fornyes og endres fra tvangsskole med tuktt og formaninger til en internatskole med et bo og miljøtilbud som ungdommene og deres foreldre blir svært godt fornøyd med. I 1987 ble den første jenten tatt inn som internatelev. En viktig prinsippavgjørelse som gjorde miljøet «mykere». Lærere og miljøarbeidere utviklet en felles faglig forståelse, og kunne møte ungdommer med samspillsvansker på en slik måte at de fikk fullført grunnskolen.

I år 2000 markerte skolen sitt 100 års jubileum, og skiftet navn til Alrekstad.

Frank ser mot tuntreet på skoleplassen. Det har vokst mange meter siden sist han var her som elev, en gang mot slutten av 1950-årene. I flere uker har han øvd på å nærme seg denne skolen som påførte ham så mye smerte. Han føler seg uvel og vil snu. Da hører han navnet sitt, og ser en smilende rektor komme over plassen. Velkommen til jubileumsfest. I matsalen ønsker rektor tidligere Årstad-elever velkommen til bords, og under middagen fortelles brokker fra skolens mer enn hundreårige historie. Frank tar kontroll med tanker og følelser som dukker opp. Han husker all uroen rundt måltidene, den strenge disiplinen, og kameraten Arvid som ropte ut «hold no kjeft så vi kan få be», og ble kastet ut før bordbønnen.

I desember 2010 bestemte bystyret å omorganisere driften ved Alrekstad skole. Internatet ble lagt ned, og med det slutten på en 110-årig historie som internatskole.

Philip holder på å pakke seg ut fra rommet sitt. Gjennom vinduet ser han konturen av Løvstakken. Her har elever i over hundre år pakket seg ut. Sett ut det samme vinduet. Han prøver å forestille seg hvem de var. Philip vet ingenting om Johan, og navnet som ble risset inn i veggen er borte etter skolens mange ombygninger. Kanskje noen arbeidsfolk la merke til det og gjorde seg noen tanker? Philip forlater rommet. Han er den siste internateleven. Fra kjøkkenet hører han stemmer og musikk, «Kjærlighetsvisa», om makta som rår.

Han får med seg bruddstykker fra teksten, "at folk vil våkne, og at vinden ifra høyre snart vil snu".

Det finnes ingen ideell familie eller barndom. Barn trenger et hjem, trygghet, omsorg, og en oppdragelse som fremelsker barnets iboende muligheter. For noen barn/unge blir det brudd i denne prosessen. Skole og foreldre/foresatte sliter med sitt ansvar, fordi barn/unge velger roller som bryter med normer og regler i skole og samfunn. Grunnene til dette kan være så mange. Det relasjonelle arbeidet, og helheten i skolehverdag og fritid, som lærere og miljøpersonale utviklet gjennom internatdriften, føres nå videre sammen med familieterapeut og et sosial-pedagogisk ettermiddagstilbud for elevene. Arbeidet samordnes, og gjennom dialog får vi i gang endringsprosesser for justering av atferd og ny innsikt som skaper muligheter for mestring og samspill med omverden.

Bergen bystyre vedtok i 2010 at det skulle etableres et kompetansesenter for samhandlingsvansker for Bergensskolen. Alrekstad og Godvik skoler, inkludert skolens reiselærertjeneste og de alternative arenaer for korttidstilbud, skulle inngå i dette senteret.

To fagmiljøer knyttet til Alvøen og Årstadgeilen, gode på relasjons- og samspillskompetanse, skulle smeltes sammen, videreutvikles som kompetansesenter for å styrke nærskolenes kompetanse og praksis i å inkludere og ta ansvar for alle sine elever.

«Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø» - BKL - er det nye navnet på senteret, som startet opp høsten 2012, og består av to avdelinger. En skoleavdeling for deltids- og fulltidselever med betegnelsen «Avdeling Alrekstad skole», - og en «Avdeling Utadrettet Tjeneste» som er en videreutvikling og nyorientering av de to skolens reiselærertjeneste; en tjeneste som i over 25 år har støttet nærskolenes arbeid med oppfølging av utfordrende elever og skolemiljø.

«Sammen for kvalitet» er Bergen kommunes plan for kvalitetsutvikling i grunnskolen i Bergen (2012-2016). Bergensskolen skal være en inkluderende skole med rom for alle, med faglige satsingsområder som knytter seg til kunnskapsløftet (LK-06). Læringsmiljø handler om kulturelle, relasjonelle og fysiske forhold på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel. Det er denne utfordringen BKL har fått, å bidra til å sikre elevene i Bergensskolen et godt læringsmiljø.

Emmys reise

Av Eva Steine og Geir Kvalheim

«Det var du som fikk meg til Alrekstad, og det er jeg glad for», utbryter Emmy da hun tilfeldig møter Tine en høstdag 2012.

«Gode gjerninger redder verden» sa dikteren Bjørnson, og fortellingen om Emmy er i så måte summen av mange personers gode gjerninger.

Emmy har ikke vært på skolen mer enn noen timer første dag i 9.kl. Hun beskriver angst og er hjemme om dagen. Hun sover lenge om morgenen og gruer seg for å gå ut av huset.

Foto: Eva Steine

Å bry seg

Skulle hente
fikk en sms
er dårlig
svarte at jeg kom uansett
en ny sms
er kvalm og sengeliggende
svarte
god bedring
sees i morgen

.....

Juster deg

Avtaler med far
la henne sove
ikke ringe
sender en sms
avlyser hest i dag
ordner riding fredag
hadde vært
kjekt med en
kos dag
i stallen

.....

Hyggelig snakk

Første
møte etter jul
fin
lang prat

Gi ros

Hun var klar. Vi dro i stallen og gikk tur med hestene, min søster og hunden min. Løshoppet hestene i ridehuset og leiet tur etterpå. Bare positive tilbakemeldinger til henne. En veldig kjekk dag.

Felles fokus

Hun var klar. Vi dro til stallen. Min søster ventet med ferdig oppsatt hest. Fikk ri i ridehus lenge. Både skritt, trav og galopp. Det var flere andre i ridehuset. Vi red en tur etterpå. Dette var belønning for at hun hadde vært på skolen dagen før.

Gi mening

Lukket opp. Kledd i joggedrakt. Ikke klar. Sa hun var kvalm. Vi hadde en ganske alvorlig prat om konsekvenser. Hun sier hun ikke har noen å snakke med utenom meg. Vil gjerne ha hjelp. Fikk klem da jeg gikk. Ringte skolen.

Positive grenser

Jeg hadde hentet oppgaver på skolen. Hun var kledd i yttertøy for å dra i stallen. Jeg sa at vi skulle jobbe med skolearbeid inne siden hun var så forkjølet. Hun mente at hun var frisk. Jeg fastholdt at når hun var så forkjølet dagen før, at hun ikke kunne dra til en times undervisning på skolen, så var det ikke lurt å dra i stallen og være ute i kulden. Hun leste norsk og skrev mye på en spenningsnovelle.

Veien videre

Da det har vært vanskelig å få Emmy i posisjon til skolen, har foreldrene ønsket plass på Alrekstad skole til høsten. Foreldrene har vært på omvisning på Alrekstad, men da Emmy skulle være med til Alrekstad fikk hun en reaksjon i bilen, så vi fikk ikke sett på skolen. Planen er å ta Emmy med til Alrekstad sammen med far en ettermiddag før sommerferien. Det anbefales sterkt at Emmy begynner på Alrekstad i 10.klasse. Hun klarte å ta imot skolegang på sykeundervisningen, men klarer ikke å forholde seg til en stor skole som.....

Soft til meg, kaffe til Eva og te til Berit

Av Emmy

Jeg ser meg rundt i den lille, men egentlig ganske store leilighetens inngangsparti, bad med dusj, Åsa sitt rom, Maxim sitt rom, dekorert med Eminem plakater og det bad jeg ikke fikk se inn til i enden av gangen. Stuen og kjøkkenet er i samme rom, åpen løsning. Det liker jeg. Kjøkkenet er fancy og ser relativt nytt ut. Vi setter oss ned i sofaen som peker mot tv'en, som nesten er kamuflert av alle bøkene. Masse bøker. På den ene siden av sofaen, der jeg sitter, var det et lite skrivebord med en lukket bærbar pc på. Der sitter sikkert Åsa og skriver når hun har tid. På andre siden av sofaen er døren som fører ut mot altanen, det er en koselig, liten altan med akkurat nok plass til to stoler og et matchende bord. Fra altanen kan jeg blant annet se Kiwibutikken på hjørnet av gaten og hvis jeg snur hodet, kan jeg se et tårn. Jeg husker ikke hva det het, for det er så mange forskjellige tårn i Sverige. Men Åsa nevnte noe om at det hadde brent ned for noen år siden og bygget opp igjen på to år til å se helt identisk ut. Fascinerende, tenker jeg.

All nervøsiteten er vekke. Åsa har tatt oss i mot med åpne armer. Og jeg har nesten glemt hvorfor jeg var her i utgangspunktet. Ikke at jeg helt visste det fra før av heller da. Vi setter oss ned igjen i sofaen etter å ha sett på altanen. Jeg får servert saften med isbiter, Berit, som setter seg ned i en stol i ene hjørnet fra sofaen, får teen servert i fancy te servise og Eva får kaffen sin. Åsa setter seg ned i en stol ved andre siden av bordet, og Berit flytter seg nærmere. Jeg tar en av sofaputene og legger den i fanget for å gjøre meg mer komfortabel. Åsa begynner med å fortelle om ferien sin. Hun har vært en uke i New York med den «nye» kjæresten og barna hennes. Det ble visst for mye for henne, og hun hadde visst vært litt stresset. Så spurte hun meg om hvordan jeg synes Stockholm var. Og hva vi hadde gjort.

Og selvfølgelig hva vi hadde planer om å gjøre senere på dagen. Så spør hun meg om skolen, og jeg svarer at jeg gruer meg til å begynne på ny skole. Også snakker vi litt om det. Vi snakker om det som plager meg, og vi snakker om det som menneske mot menneske, og ikke pasient mot psykolog.

Jeg tror på det Åsa sier. At hun sier at jeg virker snill og har bra utstråling. Så spør Eva litt spørsmål rundt boken som hun hadde lurt på. Og Åsa svarer. Hun gir masse av seg selv. Det er litt deilig at det ikke bare er meg som skal snakke. Og at det ikke bare er meg som har slitt med ting.

Historiene mine er kanskje forskjellig fra Åsa sine. Men de har likevel mange likheter. Det hjelper ikke alltid å bli fortalt at du ikke er alene. Men det er godt å snakke med noen som ikke skal late som at alt er perfekt. En som ikke skal ha rett hele tiden. Og de som vet hvordan ting er. En som lytter og forstår istedenfor å komme med påstander om hvordan jeg tenker bare fordi de har studert og lest om det.

Selve turen til Stockholm tror jeg også har hjulpet meg på et vis. Når jeg var med Eva to døgn i strekk, rakk jeg å si mye mer som jeg hadde på hjertet, enn hvis det bare var et vanlig møte på skolen. Jeg får vanligvis ikke tid til å si noe spesielt hvis vi bare skal snakke sammen i en times tid. Åsa hjalp meg også med å se ting fra andre perspektiv og synspunkt.

Det var også veldig deilig og komme seg ut fra den vanlige «hverdagen». Når du kommer deg litt ut av rutinene, ble det med en gang lettere å åpne øynene og se ting sånn som de egentlig er, hvis det gir noen mening.

Emmys reise

Av Berit Bereksten

*Et møte med forfatteren Åsa Linderborg
åpnet nye dører i en ung jentes liv*

Hva gjør vi “gode hjelpere” når ungdommen vår bare ikke orker å gå på skolen lenger? Når hun tenker og sier at det ikke hjelper med psykolog, eller annen form for terapi. Vi skal bare slutte å bry oss så mye, sier hun. “La meg være i fred”.

Ja, angsten er der tidvis – og lengselen etter fellesskap likeså. Likevel stenger hun seg inne og holder oss på en god armlengdes avstand.

Slik var det med en jente, vi kan kalle henne Emmy. Hun var i ferd med å avslutte ungdomsskolen, skulle begynne på videregående. Ett år har hun ligget i sengen, men hun har etter hvert klart å møte opp på skolen, lest lekser, og hatt prøver. Hun gjør det godt på skolen. Dessuten er hun musikalsk, det siste året har hun også vært sammen med en musikkterapeut, i musikkrommet – i timevis; spilt piano og jammet. Troen på seg selv, og hvilken plass hun skal ha fremover, i familien, i skolen, og med venner og familie er hun fortsatt usikker på. Til tider så usikker og redd, at angsten overtar og tilbaketrekning og vegring blir de eneste veiene hun ser ut av det vanskelige.

En klok lærer fikk ideen til at hun burde få møte svenske Åsa Linderborg, forfatteren av den selvbiografiske oppvekstromanen “Mig äger ingen”, som vakte slik oppsikt da den kom ut i Sverige i 2007.

Foreldrene til Åsa gikk fra hverandre da hun var tre, og hun vokste opp hos sin far; metallarbeideren og alkoholikeren, en stolt og klok historieforteller og (stort sett) trygg omsorgspappa. En sammensatt far, som de fleste fedre er det.

De voksne rundt Emmy så enkelte paralleller mellom deres historier og hadde også opplevd møter mellom Åsa og andre ungdommer tidligere.

I august satt vi så på flyet til Stockholm: Emmy, en familierapeut hun kjenner godt og undertegnede. På forhånd hadde Emmy lest “Mig äger ingen”. Det ble et sterkt møte for oss alle.

“Skjønnlitteratur gir både opplevelser, innlevelse og innsikt. Skjønnlitteratur gir et register av tanke og følelsmessige uttrykk som sakprosaen ikke byr på. Skjønnlitteraturen gir trening i å se, føle og leve seg inn i andre menneskers liv”, sier seniorforsker Morten Stene ved Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Det er ikke oppsiktsvekkende at økt kunnskap om egne og andres liv skjer i møter med skjønnlitteraturen. Og at kunnskap om andre vekker empati, og øker våre sosiale ferdigheter. I utdanningsammenhenger, der lesing og skrivning står sentralt, og hvor fokuset på elevens læringsutbytte stadig er et samtaleemne, er skjønnlitteraturen en opplagt plass for utvidelser av våre evner til refleksjon og økt forståelse.

Med dette som utgangspunkt har Kompetansesenter for rus nå i mange år samarbeidet med barnehager og skoler om ulike prosjekter, vi har kalt dem “Stemmeskifter” og “Rusforebygging i fredstid”. I disse prosjektene likestiller vi kulturfaglige innfallsvinkler, med både naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige funn og forståelser. For å forstå det hele mennesket, må helheten med.

Målet er at ungdommene skal bli tryggere på sin egen stemme og gjennom dette klare å komme seg videre i (eller ut av) vanskelige hverdager.

Vi har lagt til rette for skriveverksteder og lesing, og også samarbeidet med masterutdanningen i musikkterapi ved Griegakademiet (UiB). Det siste året er det levert to doktorgradsavhandlinger ved Universitetet i Bergen som begge ser betydning av musikk i forebygging og behandling (Viggo Krüger og Audun Myskja).

Vi har også hatt Åsa Linderborg på besøk tidligere, for å snakke om foreldreskap, historieskriving, risiko og beskyttelse, og sett hvordan hun har fått jenter til å senke skuldrene. “Ok, er det sånn for deg, ja, så er det også sant”, sier Åsa.

Hva gjorde det med jentene å høre fra en voksen at det faktisk går an å være sint og å være inderlig glad i noen – samtidig? Og at de følelsene de hadde for foreldrene sine, eller skolen eller venner, er det faktisk lov å ha?

Etter reisen til Stockholm reflekterer Emmy over dette:

“Så spør hun (Åsa) meg om skolen, og jeg svarer at jeg gruer meg til å begynne på ny skole. Og så snakker vi litt om det. Vi snakker om det som plager meg, og vi snakker om det som menneske mot menneske, og ikke pasient mot psykolog. Jeg tror på det Åsa sier. At hun sier at jeg virker snill og har bra utstråling. [...] Hun gir masse av seg selv. Det er litt deilig at det ikke bare er meg som skal snakke.

Og at det ikke bare er meg som har slitt med ting. Historiene mine er kanskje forskjellig fra Åsa sine. Men de har likevel mange likheter. Det hjelper ikke alltid å bli fortalt at du ikke er alene. Men det er godt å snakke med noen som ikke skal late som at alt er perfekt. [...] Åsa hjalp meg også med å se ting fra andre perspektiv og synspunkt.

Det var også veldig deilig å komme seg ut fra den vanlige “hverdagen”. Når du kommer deg litt ut av rutinene, blir det med en gang lettere å åpne øynene og se ting sånn som de egentlig er.”

Mange kan ha nytte av historier som “Mig äger ingen”, og av å høre Åsa snakke om sin egen historie – og det å skrive.

Siden august har hun også ønsket å holde kontakten med Emmy. Hun vil ta imot og kommentere det Emmy skriver. Det er varme og begeistring, åpenhet og tillit mellom de to; forfatteren og hun som er kommet på besøk.

Da vi, ved Kompetansesenter rus, region Vest–Bergen, hadde Åsa på besøk første gangen, deltok blant andre ansatte i Barnevernet. Og deres unisone stemme ga tro på skjønnlitteraturen generelt og på Åsas historie; “Vi har aldri tenkt på denne måten omkring foreldreskap, og vi har heller aldri blitt så overbeviste av formen; her skjønnlitteraturens plass og betydning”.

FORFATTERBESØK

Til Thor Soltvedt

*Nett brauten er du ikkje.
Kom inn og helste.
Stillfarande-
tok rommet-
og oss.*

*Skrive-
vart noko oppnåeleg
for alle.*

*Blyanthanda vibrerte,
hos nokon kvar.*

*Smilet-
ufarleggjeringa
av det å skrive.
Vi likte dette.
Takk skal du ha.*

Geir-Inge Elholm

Å skrive dikt (litteratursamtale på Alrekstad)

Av Thor Soltvedt

- Skal vi skrive dikt??
- Ja, det var meningen. Jeg skal hjelpe dere.
- Det er vanskelig å skrive dikt.
- Nei, alt går an, det er ingen fasit.
- Går alt an, banning og steiking også? Griseord?
- Ja, det finnes ingen grenser.
- Kan du skrive "kuk" i et dikt.
- Ja, hvis du vil. Du bestemmer hvilke ord du vil ha med.
- Kult. Har du skrevet dikt?
- Ja, en hel samling.
- Hva handler de diktene om?
- Om fotball. Om ting som interesserer meg.
- Om fotball? Kan dikt handle om fotball?
- Ja, dikt kan handle om hva som helst. Den som skriver bestemmer.
- Da vil jeg skrive om....om...Må diktet rime?
- Nei, du behøver ikke ha rim.

(Pause)

- Hva vil du skrive om?
- Det er en hemmelighet, ingen skal få lese det.
- Ok, greit, du behøver ikke vise det til noen hvis du ikke vil.

(Lang pause, jeg skriver et dikt av Hans Børli på tavlen):

Å SKRIVE DIKT

Nei da – det er ikke vanskelig å skrive dikt.

Det er umulig. Hvorfor tror du jeg ellers hadde holdt på med det i over 40 år.

Prøv bare, prøv å sette vinger på en stein, prøv å følge sporet etter en fugl i lufta.

- Kan jeg få se det du har skrevet, eller kanskje du vil lese det opp for oss?
- Nei, det er så teit.
- Hva handler det om?
- Om en lærer jeg hadde på skole i 8. Han var en stor kuk. Jeg hatet den fyren.
- Jeg skjønner.
- Men du får ikke lese det.
- Nei, nei. Det er greit. Kan dere se litt på diktet jeg har skrevet på tavlen?

(Pause)

- Kult dikt. Det er umulig å sette vinger på en stein.
- Ja, ikke sant.
- Eller følge sporet etter en fugl.
- Men det går jo an å prøve likevel. På det umulige, mener jeg.
- Ja, det gjør det vel.
- Har du prøvd på noe som du opplevde som helt umulig i utgangspunktet?

(Pause)

- Ja, en gang.
- Hva skjedde?
- Jeg prøvde å lage en sang.
- En sang?
- Ja, men jeg gidder ikke å fortelle om det.
- ok.

NATT OVER BERGEN BY...

*Det er folketomt i Marken,
på gaten er det vått
Vinden biter surt fra sørvest
mot himlen er det grått.
Du kan høre egne fottrinn fra veggene gi lyd-
Tenker, - at i denne høstkveld
Flyr nok svalene mot syd.
Ser en pjuvket bakgårdskatte
lusker haltende i ly.
- Det er natt over Bergen by.*

*Se rastløse nomader
over torget setter fart,
kanskje hjerterom og varme
fins på neste pub i natt.
Går mot gamle landemerket
kalt for «Broken dreams hotell».
Være medlem i en menighet
i hvert fall for i kveld.
Noen timer døyve ensomhet og angst-
før dagens gry.
Det er natt over Bergen by.*

Langs kaiene der Strandgaten-
seg strekker i mot nord-
handles parringslystens frukter
med beløp og uten ord.
Det er krom og lakk som glitrer
det syns som glans fra is.
To dyreøyne flakker.
Det enes om en pris.
I denne del av staden
synker verdighet som bly.
Det er natt over Bergen by.

Og når natten går mot slutten
og timene blir små-
Man tømmer siste glasset,
men kvir seg for å gå.
Over byen faller regnet,
like trygt som alltid før.
Noen skutter seg mot kulden
mens de går mot egen dør.
Så er denne natten omme.
Snart vil dagen dages ny.
Det gryr over Bergen by.

Geir-Inge Elholm

Å ville, være og våge

- Musikkterapi ved Alrekstad skole

Av Øystein Eriksen

Hverdag

Det er tirsdag morgen, september og snart høst. Vi sitter på musikkrommet i hver vår stol bak pianoet. Emmy har på seg en tykk jakke, og har hetten på.

Emmy: Jeg tror jeg er for trøtt til å spille i dag...

Meg: Ok. Er det i orden at jeg spiller litt for deg da?

Emmy: Ja, sikkert det.

Jeg legger noen toner på pianoet, forsiktig. Emmy løfter blikket og jeg spør henne om hun ønsker å bli med å spille. Hun nikker og spiller en forsiktig melodi. Jeg følger henne, og hun følger meg. Vi improviserer. Lenge.

Meg: Hva synes du?

Emmy: Jeg vet ikke helt hvordan jeg... Det var akkurat som jeg spilte, men det var liksom ikke meg, hvis du skjønner hva jeg mener.

Meg: Oi, det høres spennende ut. Er du trøtt fremdelses?

Emmy: Ja, litt. Skal vi spille sangen en gang til eller?

Intensjon

Da jeg kom til Alrekstad for første gang, hadde jeg gjort meg opp noen tanker om hvordan jeg ønsket å jobbe som musikkterapeut i skolen. Jeg ønsket at musikken skulle være en arena der ungdommene selv kunne bestemme hvordan de ønsket å bruke tiden. Utfordringen som møtte meg, var at mange ikke visste helt hvordan de ønsket å bruke tiden. Tro mot mitt ønske om at dette skulle være en mulighet til medbestemmelse for ungdommene, brukte jeg dermed en del tid på å bli kjent med dem, og på å prøve å finne ut hva som kan skape motivasjon slik at de kan komme med slike ønsker.

Nysgjerrigheten på hvordan ungdommene opplevde denne prosessen, gjorde at jeg valgte å skrive en masteroppgave om dette arbeidet. Gjennom intervjuer med ungdommene fant jeg ut at de bruker musikk som en helseressurs i hverdagen, på forskjellige måter. Min oppgave som musikkterapeut blir dermed å finne frem til, gripe fatt i og videreutvikle dette forholdet mellom ungdommene og musikken slik at de kan bruke det mer bevisst. Arbeidet blir dermed delt inn i tre forskjellige trinn: Å ville, være og våge. Jeg vil gjøre kort rede for disse tre V'ene under.

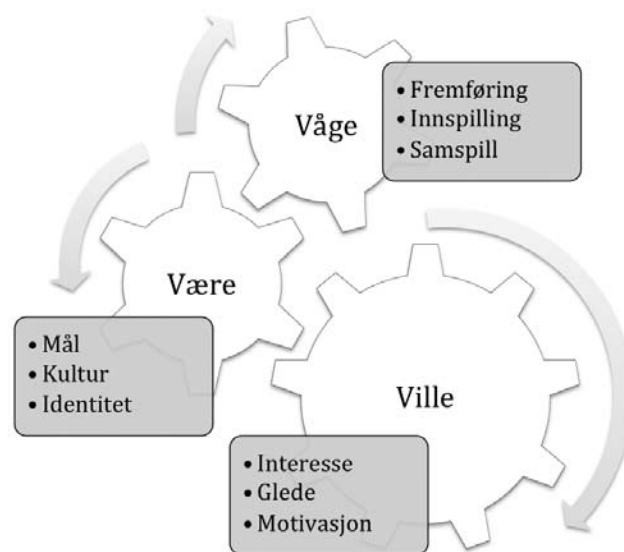
Et blikk på egen metode

Den første V'en, å ville, beskriver den delen av arbeidet som handler om å skape motivasjon og interesse for musikken. I forbindelse med et slikt arbeid vil en synliggjøring av ungdommenes egne ressurser, heller enn begrensninger, være et viktig mål. I tillegg handler denne delen av arbeidet om å skape interesse for å samarbeide med musikkterapeuten. En forutsetning for dette er at musikkterapeuten viser interesse for ungdommenes egen musikk og inviterer til gode musikalske opplevelser på ungdommenes premisser.

Den andre V'en, å være, handler om hvordan musikken kan være med på å forme og støtte ungdommene i deres identitetsutvikling. Ungdommene kan bruke musikken til å definere hvem de er, til å bearbeide følelser og regulere følelser, og til å prestere bedre i hverdagen. Musikken kan også gi muligheter for å være en del av ulike fellesskap, og for å delta. I forbindelse med dette ser jeg viktigheten av et ressursorientert perspektiv, der man legger vekt på en samarbeidende relasjon. Dette innebærer at musikkterapeutens rolle blir å tilrettelegge for at ungdommene selv får ansvar for å reflektere over hvordan musikken kan være til nytte for dem. I denne delen av arbeidet oppfordrer man ungdommene til å sette mål for seg selv. Disse målene kan omfatte alt fra å lære å spille et grep på gitaren, fremføre en sang for venner, delta på en konsert eller å tørre å si til andre hvilken musikk man liker å høre på.

Dette bringer oss videre til den tredje V'en, å våge. Det å våge handler om å ta i bruk sitt selv bilde ved å stille på konserten, ta egne valg, og om å ta del i ulike fellesskap. Det handler rett og slett om å våge å fremføre seg selv. Det å våge, er noe som må komme fra ungdommene selv. Musikkterapeutens oppgave blir dermed ikke å legge press på ungdommene, men heller å oppmuntre og støtte dem. Som musikkterapeut er man også nødt til å hjelpe ungdommene til å få et realistisk bilde av seg selv, og til en forståelse av at dette er godt nok.

Modellen "de tre V-ene" kan være svært relevant i forhold til forebygging. Den viser hvordan et musikktilbud med utgangspunkt i ressursorientert musikkterapi og fokus på ungdommenes identitetsutvikling kan resultere i en positiv spiral, der ungdommene tør å ta valg som fører til en bedre hverdag og nye handlemuligheter for dem. Den viser noe av det grunnleggende med empowerment, nemlig at det er noe som må skje hos ungdommene selv. Modellen er et eksempel på hvordan empowerment kan forekomme som et resultat av en ressursorientert praksis, og som et resultat av økt motivasjon og økt refleksjon i forhold til sin egen identitet. Den ressursorienterte musikkterapien kan i tillegg til å fungere som en synliggjøring av beskyttende faktorer, også være viktig i forhold til forebygging ved at ungdommene tør å ta de riktige valgene. Ved å være bevisst på "de tre V-ene", og fokusere på motivasjon, selv bilde og fremføring i arbeid med ungdommer, kan man gi dem tro på sine egne reflekterte holdninger og gjøre dem bedre rustet til dette.

En ny type elevbedrift:

URO-konsert på Ole Bull Scene julen 2012

Av Arne Nordlid

BT-journalist Cathrine Krane Hansen laget en 6-siders reportasje i BT-magasinet 22. desember 2012. Hun skrev innledningsvis:

Dette er historien om en uvanlig elevbedrift, etablert av noen ganske vanlige ungdommer. Niklas, Sebastian, Christer, Maria, Joseph og Silje. Seks tiendeklassinger som av ulike årsaker slet på hjemmeskolene sine og fikk et nytt og mer praktisk rettet skoletilbud på Alrekstad og Godvik skole.

Seks femtenåringer med en misjon: De skal lage årets beste ungdomskonsert i Bergen.

I hele høst har de jobbet med dette for øyet. De har diskutert, ringt og mailet. Snakket med managere og reklamefolk. Artister og sponsorer. Hengt opp plakater og solgt billetter. Men det var klokken 12 nå på mandag de tyngste løftene kom.

Kasse på kasse med utstyr løftes ut av lastebil og trilles inn på Ole Bull Scene. Lærere, elever og noen proffe lydfolk svetter for at alt skal være på plass til første lydsjekk.

Ideen og inspirasjonen kom fra en av Alrekstads «støttespillere» gjennom mange år, Ove Grønnevik, adm. dir i Media Bergen. Han har tidligere vært med på flotte elevprosjekter i Media Bergens lokaler der ansatte fagpersoner har vært «lærere» på sine områder.

Nå er Ove mentor for elevbedriften. Sammen med lærere fra Alrekstad/Godvik og personale på Media Bergen skal elevene få den opplæring og støtte de trenger for at arrangementet skal lykkes.

Et av de viktige områdene var å booke gode artister. BT var med på det første møtet med Made Management og Per Mygland: -Dere er ambisiøse.

Det er dyre artister dere ber om, og dere har vel ikke råd til å betale 50.000 for hver artist. Men et par ganger i året, gjør de konserter der inntektene går til gode formål, innleder han.

Niklas understreker hvor viktig det er å få noen gode artister i boks for å få flere til å si ja. Han og Maria lurer på hva som skal til for å kapre Lars Vaular.

Per mener de bør forklare hvorfor de arrangerer konsert.

En del av inntektene skal gå til en stiftelse som hjelper ungdom, begynner Niklas. Ungdom som sliter, som biter negler, supplerer Maria med et smil.

Det er et godt utgangspunkt, jeg er sikker på at Lars vil digge det at elever selv arrangerer konsert, sier Per.

Han anbefaler elevene å være ærlige på at de ikke har mye penger til honorar og å gjøre alt de kan for å skaffe oppmerksomhet.

Niklas får telefonnummeret til Lars Vaular, forsøker å ringe, uten å få svar. Per anbefaler å sende mail i stedet.

Kan jeg skrive på dialekt, spør Niklas.

Ja visst, Lars skriver jo på dialekt. John Olav og.

Jeg har skrevet mail til alle artistene nå. Men jeg har ødelagt norsken min med å skrive for mye på dialekt, sier Niklas når vi senere treffer ham på Alrekstad skole.

Lars Vaular takket ja – etter noen dagers intens venting på svar. John Olav Nilsen skal være gjest. Og en rad mindre kjente artister står også på plakaten. Primært rappere som elevene selv kjenner.

Ove og personalet hans lærer opp Sebastian i budsjettoppsett, hvordan presentere sponsorpakker, hvordan promotere konserten, plakater, annonser og mye annet.

BT skriver: -En periode var jeg lite motivert for skolen. Var mer på gangen enn inne i klasserommet. Noen foreslo at jeg skulle prøve tilbudet på Alrekstad. Jeg tok imot og er fornøyd med det, sier Sebastian. Han sier han har skjønt at det er ulike måter å få inn penger på. Og at han som budsjettansvarlig er blitt flinkere matte.

Joseph er på et viktig møte med Ole Bull Scene sammen med en lærer. Her får han presentert alle de viktige momentene som skal til for å arrangere konserten. Leie av lys og lyd, billettsalg, servering, kjøreplan, raider, rydding av lokaler og ikke minst vakthold. Til vaktholdet får han Elin, Knut og ? fra Sentrum Politistasjon, Ungdomsavd. til å stille på dugnad. I tillegg stiller mange fra personalet på Alrekstad/Godvik.

Konserten ble en kjempesuksess. 540 publikummere koste seg i salen. Elevene var konferansierer og artistene ga sitt ytterste. Et godt økonomisk overskudd ga penger til artister, AKE-stiftelsen og en avslutningstur til våren for medlemmene av elevbedriften.

«Eg tror faen meg hun e glad i meg...»

Av Olav Brakestad

På Olavsgard ligger Fiffi på tunet og vokter trafikken oppe i bilvegen. Den har konstatert at Olav ikkje drog av garde til skulen dag tidleg, og fornemme nok at dette kan bli ein av dei herlege dagane med uendelege mengder herjing, kos, leik og moro med Alrekstadelevene.

Og endeleg, der smyg den blåe minibussen seg rundt den skarpe svingen ned mot gardstunet. Fiffi stormar mot den, lograr og hoppar rundt bussen. I det Christer opnar døra, bykser den inn mellom setene, der tre trøtte typer sitter og halvsover. Fiffi kaver seg frå fang til fang, og kvar og ein får seg ein liten fjesvask. Ho bryr seg absolutt ikkje om banning, kjefting og truslar om at ho skal komme seg til ein viss stad...! Ho krev respons frå absolutt alle, før ho så hopper ut av bilen og tar ein oppvisning på plenen. I «hundre» spring ho rundt og rundt håpar at noen vil leike med henne. Det lykkes sjeldan så tidleg på dagen, men ungdommane er no såpass vakne, at dei med stor faglig innsikt kan dele ut diagnosar om at denne hunden er helt «psyko», i alle fall er den ein ADHD'er!

Robert, som er ein stor og røsleg kar, er første mann i Felleskjøpetdressen, han orker i liten grad å høre på bondens fortellinger om merkedagar på Primstaven, værteikn og planer for dagen; her må det skje noe fort. Han er på vei mot fjøsen, og Fiffi er hakk i hel, dette liker ho.

Robert farer som eit tordenvær inn i fjøset, Angusfea rykker skremt til i bingen, dette er ikkje tilnærming heilt etter Olav sin instruksjon. Det er ikkje berre i fjøsen at Robert kan skape frykt rundt seg. Han har ofte ein klønete måte å ta kontakt på. Der andre seier «hei», dunker han gjerne ein knyttneve i magen eller ryggen på deg.

På dei ulike skulane han har gått på, har det vore mye konflikter med både vaksne og medelevar. Vanskelege situasjoner prøver han gjerne å komme ut av med trusler og vald. Relasjonsbygging vert dermed vanskelig. Mora slit med han heime og meiner han bør plasserast på avlastning. Far er ute av bildet for lengst, og har avvist dei initiativa Robert har tatt med han for å få samvær.

På Olavsgard er han ofte i sitt ess. No har dyra funne roen att, for dei høyrer at Robert er i gang med å vega kraftfôret Angusen skal ha. Litt komplisert hoderekning her, men Robert finn riktige mengder, og fordeler kraftfôret til svoltne kyr og oksar. Fiffi er fortsatt med han og forsyner seg av kraftfôret den også. Litt kos med dei minste kalvane rekker han før går i gang med silolemping. Her er Robert konge. No får han verkeleg vise kreftene sine. Han manøvrerer silotalja med stø hand og makslar den 450 kg tunge siloballen på plass. Før siloballen blir til

Angusmat, blir den mørbanka av eit massivt bokseangrep frå Robert. Når silofôret er lempa ned og fordelt, kan ein skimte noen sveittedråpar på pannebrasken til Robert. Ein kan også sjå at både dyra og guten er fornøgd med tilværet akkurat no.

Neste post på programmet er å stelle sauene og hønene. I dag skal sauene ut på beite. Olav seier han bruker same metode på dyrene på garden og på elevene på Alrekstad; ingen jaging og ingen tvang, men lokking og leiding fram til målet. Derfor går Robert framfor med ei bøtte kraftfôr og lokkar heile flokken med seg opp på beite. Full kontroll.

Fornøgd klappar han Fiffi som har vore ein god pådrivar bak flokken.

Etter ein sjølvaga lunsj med nyplukka egg, bønner og bacon, bærer det ned til vatnet. I dag skal vi på «ekspedisjon» innover til Demningen. Fiffi er sjølvsgatt med i gjengen. Robert er rask framfor dei andre og gjer krav på den gule favorittkanoen. Dei andre våger ikkje å gi han motstand. I det han triumferande glir ut frå land, tar Fiffi sats og hopper opp i kanoen til han, setter seg tett inn til Robert og er klar for padletur. Det er da Robert med stor undring utbryter: «Eg tror faen meg hun e glad i meg!».

*At man, naar det i Sandhed skal
lykkes en at føre et Menneske hen
til et bestemt Sted, først og fremmest
maa passe paa at finde ham der,
hvor han er, og begynde der.*

Søren Kirkegaard

Hundehuset til Bianca

Av Christer Hummelsund

En av de største utfordringene som lærer, er å finne motivasjon hos elever som ikke «vil» noe. I dette prosjektet som jeg nå skal presentere, vil jeg prøve å vise hvor bra det kan bli når man finner motivasjonen.

Eleven som begynte med dette prosjektet var svært lite motivert i å delta i kunst og håndverksfaget. Jeg hadde foreslått ca. 10-12 prosjekter, men ingenting var interessant. Hundehus var faktisk et av forslagene, men han nektet. Han har et ønske om å bli tømmer, og jeg forsøkte derfor å lokke ham inn på sløyden. Det var også mislykket, og jeg holdt på å gi opp hele faget med denne gutten.

En matematikktime fredag formiddag skulle bli et vendepunkt for denne vanskelige situasjonen. Vi holdt på med Pytagoras læresetning om rett-vinklede trekanter, og spørsmålet «Hva i ..... skal vi med dette?» kom raskt på banen. Etter to sekunders betenkingstid, fulgte jeg magefølelsen: Og tok med meg elevene inn på sløyden. Her samlet vi oss rundt gjæringsagen og jeg fikk vist dem noen eksempler

på hvordan Pytagoras læresetning kunne brukes. På et eller annet tidspunkt i denne økten merket jeg et engasjement fra denne eleven, og hundehusideen ble tatt opp igjen. Denne gangen så han en mulighet for å realisere dette prosjektet og motivasjonen var plutselig overveldende.

Nå var det bare «å smi mens jernet var varmt», og tegninger ble tegnet utfra de byggeprosesser som læres på byggfag. I løpet av et par skoledager var konstruksjonen oppe, og eleven fikk en stor mestringsopplevelse av det hele. Hele tiden hadde vi matematikk som en viktig innfallsvinkel, og beregninger av areal, vinkler og løpemeter ble en selvfølge. I perioder har motivasjonen vært minkende, men da har vi tatt korte økter og hele tiden hatt fokus på at dette skulle være kjekt. Vi har prøvd «å gi oss på topp» og heller latt frustrasjoner bli tatt ut på andre aktiviteter. Resultatet av hele prosjektet har blitt at vi har gått igjennom en hel del matematikk, en god karakter i kunst og håndverk, et flott hundehus og en fornøyd elev som har et produkt han er stolt av.

Foreldrestemmer

Av Arne Klyve og Espen Endresen

”De ringte fra Alrekstad skole. Jeg kjente det knyttet seg i mage og skuldre. Og så ringte de bare for å fortelle hvor fint det gikk med sønnen vår. På hjemmeskolen ringte de bare hver gang det var noe å klage på.” (en mor forteller – vår 2013)

Den samme ringetonen lyder i øret på mange vis. Om den punkterer stillheten eller tvinger seg frem gjennom kaos og støy, kan den fremkalle den samme følelsen; engstelse, ubehag, resignasjon. Eller lettelse. Hvis bare overskuddet er der til å ta telefonen. Det handler selvfølgelig om forventningene til hva som venter i den andre enden. Som støvelen på fiskekroken.

Både strevsomme og gode erfaringer bytter tilhørere når foreldre/foresatte ved Alrekstad/Godvik skole deler sine bekymringer og gleder i Bergensklinikkens lokaler i Vestre Torggate. Sammen med Bergensklinikkene har skolen over tid hatt regelmessige veiledninger med grupper av foreldre og foresatte som ønsker et slikt treffpunkt, og som vil dele sine erfaringer med og søke råd fra fagfolk og fra foreldre med hverdager som likner ens egne. For det er hverdager det prates mest om, det er flest av dem. Om samtalen handler om møter med andre deler av hjelpeapparatet eller det strevet som foreldre med tenåringsbarn jevnlig opplever, høster det gjenkjennende nikk rundt bordet. Tryggende kommentarer fra noen som har opplevd det samme selv demper uroen, bekymringen. Et forsiktig smil senker skuldrene. De voksne blir kjent med hverandre. Et navn blir et fjes blir en stemme og en historie. Faren til ... Så det er du som er ... Ofte er det små og større fremskritt som fortelles. Han har vært på skolen hver dag denne uken. Han har fått en liten jobb ved siden av skolen. Hun gleder seg til videregående skole. Samtalen går i en trygg atmosfære.

Men noen ganger svikter ordene; blir borte, løser seg opp. For det er tungt og det krever overskudd å fortelle om at noe ikke er slik som en hadde håpet: Han har ikke venner. Vi har avdekket langvarig alkoholbruk. Hun har gjort hærverk. Hjelpeapparatet motarbeider oss.

Og når bare farrisboblene bryter stillheten bringer Eva, familieveilederen ved skolen, samtalen videre. Lirker frem en ørliten gnist, en undring. Med en erfaren, kompetent og usynlig hånd over samtalen, sørger hun for at alle som vil slipper til. Eller slipper. Hun kjenner både elevene og foreldrene. Og foreldrene gjennom elevene og elevene gjennom foreldrene. Hun kjenner uroen, bekymringene og gledene. Våkennettene og lettelsene.

Vi andre som kommer fra Kompetansesenteret i Bergensklinikkene bidrar med forebyggende innsikter og erfaringer fra møter med mange menneskers strev og utfordringer. Og ber foreldrene om råd forsøker vi oss på dette, noen tema er håndfaste: Er det skadelig å bruke snus? Hvor mye må en bruke for at det skal være skadelig? Andre tema er mer komplekse og egner seg best for flere lengre samtaler.

Selv henter vi viktig næring i disse samtalerne med foreldre ved Alrekstad/Godvik skole. Og når samtalen har stilnet og parkeringslappene er samlet inn, starter arbeidet med å viderebringe kunnskapen og innsiktene herfra i vårt arbeid i norske kommuner landet rundt.

Hei dåke to

Eg har så lyst til å fortelle dåke kor fint det går med Gunnar. Dette året har vore over all forventning. Det siste halve året har læraren berre sendt heim positive rapporter kvar veke. Det har ikkje vore ein einaste registrvort konflikt i skulen. Eg trur Gunnar er den gladaste 13 åringen eg har sett. Kanskje er det hormoner og kjemi, men det voldsomme raseriet hans er berre dunsta vekk i sola. Ingen av oss som er med han heile tida kan hugsa sist han mista kontrollen eller kva tid det small i dørene heime. Gunnar er travelst opptatt med kamerater, og har plutsleg mange å spela på og nokon å vera med heile tida. Gjerne ikkje så mange frå klassen, men no byrjar han i ungdomsskulen og dei endrar klassesamansettinga. Utfordringane no handlar dermed om heilt andre ting: for eksempel strategiar for å greia fullføra og dei tinga der. Skulen meiner at han ikkje har behov for assistent vidare. Me har fått BUP på banen, for å kanskje jobba litt med alt som har vore og vegen vidare, strategiar, hang-ups og sjølbilde. Men eg trur absolutt ikkje det er behov for nokre voldsomme greier der heller no lenger. Det er ein fryd, for meg, men ikkje minst for Gunnar. Han får sola seg i den fantastiske anerkjennelsen det er at folk som tidlegare har verna borna sine mot han eller på anna vis har vore heilt oppgitte over han no kjem og skryt av han, for at han er så grei og høflig og koseleg og glad! Han opplever altså at han endeleg blir sett for alle sine gode og positive sider! Jess! Og eg har lyst til å takka dåke for det dåke har vore med på å gje han på den vanskelege vegen! Er det ikkje kjekt?

God sommar, dåke to.

Klem frå Annemarie

Rom for samtaler, veiledning og støtte

Av Eva Steine og Berit Bareksten

Eva Steine er barnevernspedagog og veileder ved Bergen Kompetansenter for Læringsmiljø. Siden 2010 har hun vært ansatt ved Alrekstad alternative ungdomsskole. Hun møter elevene og foreldrene deres i samtaler, både på og utenfor skolen. Eva forteller fra møter hun har hatt – og hilsner hun har fått:

*«Trist at årene på Alrekstad skole er over, jeg skulle så gjerne vært her lenger!
Alle gode prater på kontoret ditt, all støtte, rettferdighet og tålmodighet du har vist meg,...du har betydd masse for meg – Takk!
BE YOURSELF er symbolet på hva du har prøvd å lære meg, og som jeg skal ta med videre i livet» (elev 10. kl.)*

.....

En av elevene sa under tentamen: «Min mor er borte hos Evaen, kan eg ta en pause – eg går bort der». Læreren lot han få lov, og vi hadde en viktig samtale sammen.

.....

«Takk for all hjelp, støtte og omtanke fra deg i året som har vært. Du har vært til stor hjelp for oss alle i vår lille sårbare familie»

Elevene har vært til samtaler på kontoret i Årstadgeilen, noen har fått besøk av Eva på stall loftet, i naustet eller i skolehuset i Godvik.: «Ungdommene deler med meg av hverdagene sine. Våre samtaler er nyttige både for meg og dem. Samtalene danner viktige grunnlag for endring. Vi som skole skal kunne endre oss i tråd med elevenes behov, og mange har selv gode forslag til forandringer og til hva deres egen innsats kan være. Det fortjener de en stor takk for, sier Eva.

Foreldrestemmer i fokus

Alle foreldrene har vært invitert til samme kontor, og jeg er takknemlig for alt det gode samarbeidet jeg har hatt med dem. Vi ser at det har stor betydning for elevene at foreldrene kommer og deltar på skolen. De deltar for at elevene skal få en så bra hverdag som mulig – vi ser at det ikke bare handler om skolemiljøet, men også om det samarbeidet som er mellom hjemmene og skolen. Mange av våre foreldre har hatt både negative og vanskelige opplevelser i forbindelse med barnas skolehverdag. Vi ønsker å dele gode erfaringer med dem. Erfaringer av at godt samarbeid gir muligheter for en god utvikling, i årene framover. Sammen snakker vi om hvor viktig det er at elevenes skal oppleve at de er i «trygge baser», enten der hjemme, på skolen eller i fritiden sin.

En trygg base gir vi våre elever når vi sammen reflekterer om det å forstå hverandre. At vi voksne er tilgjengelige for dem slik at de får tillit til oss. Uansett hvilke samspill de viser skal vi prøve å få tak i deres tanker og erfaringer, og være med å lage sammenhenger mellom fortid og nåtid. Noen ganger trenger de hjelp til å regulere seg selv. Vi godtar dem og hjelper dem å bygge en god selvfølelse. Og vi må gi dem oppgaver de mestrer, slik

at de kjenner seg kompetente. Det vi voksne gjør er å fremme «medlemskap» slik at ungdommene opplever tilhørighet. Tilhørighet til skolen bidrar også til den trygghet som skal til for å våge å være seg selv: Først da kan vi gi dem rett hjelp, sier Eva Steine.

---

*En bestefar sa en gang i Årstadgeilen:
«jeg kjenner han mye bedre nå etter å ha
møtt han her på skolen, forstår mer»*

Mange mener nok det kan være stigmatiserende å være elev ved en annerledes skole, som Alrekstad

eller Godvik. Men dette er sett utenfra, mener Eva: «Sett fra mitt ståsted opplever elevene våre seg verdifulle. De opplever at de får ting til, de opplever mestring rett og slett. Og mange er takknemlige for at hele familien inviteres til samarbeid.»

Eva sier hun er stolt av å få arbeide ved Kompetansesenteret. Hun er glad for jobben sin og stolt av at skolen gir rom for annerledeshet. Og Kompetansesenteret gir rom for å tenke nytt: «Elevene våre blir sett og samarbeidet med på en unik måte, og foreldrene deres har som regel den samme opplevelsen av å bli ivaretatt og samarbeidet med. Skolen er en trygg base for oss alle», avslutter Eva Steine.

Isabell Karlsen i 10. klasse oppsummerer det systematiske samtalearbeidet hun har hatt med Eva i løpet av tiden ved Alrekstad skole:

- ✓ Jeg har lært meg å måle meg selv og det rundt meg
- ✓ Lært og sortere tanker som er lett å blande sammen
- ✓ Jeg har hatt en som har gitt meg tid til å jobbe med meg selv
- ✓ Det har vært lettere å se resultatet av arbeidet
- ✓ Det er godt å vite at det er blitt sett av andre når ting vokser seg store og vanskelige
- ✓ Å føle og oppleve at jeg blir ivaretatt
- ✓ Jeg føler meg viktig og trygg

Hva hjertet kan tåle

Av Geir Kvalheim

Stadig flere barn får sanne ordspråket «Noen må gjøre det verste, sa gutten, han skulle begynne på skolen». Diagnosejegere jakter på elever med manglende skolefaglig mestring. Foreldre utsettes for krenkelser dersom de ikke taler skolens språk. Telling og målinger bryter ned viktig relasjonsarbeid.

Jonas, i Jens Bjørneboes roman (Jonas 1955), gleder seg til å begynne på skolen. Foreldrene ønsker at han skal få en bedre skolegang enn de selv fikk. Jonas lærer leseleksen utenat, og frøken Bø blir lurt til å tro at han kan lese. Hun blir skuffet når hun oppdager at han ikke kan lese og får råd fra kollegaer om å være streng med Jonas. Han er livende redd for å bli sendt på hjelpeskole. Jochumsen, som er skolens rektor, fører krig mot «salamanderne» (Karel Capek) i skolesystemet. Han ser den usikre og nervøse Jonas og vil verne han mot «salamanderne». Jens Bjørneboe bruker begrepet som metafor på dårlige lærere med manglende følelser. Lærere som vil ha en effektiv skole hvor det ikke er plass for skoletapere. Erkesalamanderen, lærer Strange, gir frøken Bø råd om å la Jonas lese høyt for klassen hver dag. Sakte men sikkert brytes Jonas ned og får sin diagnose, dysleksi.

---

*Noen må gjøre det verste, sa gutten,
han skulle begynne på skolen*

Ordspråket gjemmer i seg en smertelig erfaring som foreldre og barn har levd og lever med: mistriivsel og krenkelser på grunn av manglende skolefaglig mestring. Skolegangen har blitt et mareritt. Foreldre har sendt barn til skolen i den tro at de skal bli ivaretatt faglig og sosialt, men får tilbakemeldinger

på alt som barnet ikke mestrer. Barn er ulike og for foreldre unike. Innenfor en (års)klasse kan det ofte skille 3-4 år i intellektuell modenhet. Noen barn tar tingene raskt, mens andre igjen trenger lengre tid. Normen i skolen er at elevene er ulike, og nettopp derfor skal undervisningen tilpasses den enkelte. Det er lovbestemt. Opplæringsloven og læreplaner (K06) understreker at hjem og skole har felles interesser i et samarbeid til elevenes beste. I opplæringen og oppdragelsen av barna må skolen se på foreldrene som jevnbyrdige samarbeidsparter. Undersøkelser viser at på dette området svikter dagens skole. Skolen og lærerne har definisjonsmakten og styrer samarbeidet deretter. Foreldrene blir sett som objekter « som enten taler skolens språk, er ofre som må hjelpes, eller motstandere som må bekjempes» (Utdanning 5/2012).

---

*Hvis du er glad i målinger
så kan du måle neser
den er litt lang på svenskene
og kort på en kineser*

Jochumsen dør. Strange blir ny rektor og foreslår Jonas overført til hjelpeskole, «Iddioten». Han innkaller foreldrene til samtale, og begrunner sitt standpunkt med: «Gode skoler får høye poengsummer, og hvor barna er dårlige, der blir det lavere poengsummer. Og slike barn som Jonas, de river ned poengsummer for hele skolen. De ødelegger for klassen sin, og de ødelegger for skolen sin.» Strange legger alt ansvar over på foreldrene ved å spørre om de vil at gutten deres skal ødelegge for kameratene sine.

Jonas rømmer. Etter en kort stund begynner han på en ny skole som klarer å lokke fram ressursene i gutten.

Jochumsen hadde et gjennomtenkt pedagogisk kunnskapssyn. Han ville ta vare på barnet, og ville at skolen skulle innrette seg på det som var meningsfullt for barnet. Han hadde søkt seg vekk fra den høyere skole (dagens videregående) som bare var opptatt av å teste og rangere, for å kunne arbeide meningsfullt med alle barn, uten eksamenspress.

---

*Men vil du prøve målinger
på gleden i et sinn
så får du ikke gjort det
for du slipper ikke inn*

«Ser du sola du Ola, ser du månen du Per», leste barna på 50-tallet, da skolen hadde kunnskapsmonopol i samfunnet, og de aller fleste lærte å lese til jul i første klasse, som 7-åringer. Nå avsløres manglende leseferdigheter på nasjonale prøver. Diagnosejegerne fyrer løs testbatteriene sine tidlig i første klasse. En dårlig leser kan være en skjult dyslektiker. Byråkratiserende målstyringsprinsipper, New Public Management (NPM), setter tellinger foran fortellinger, og hevder at all menneskelig virksomhet kan måles, veies og kategoriseres. NPM er en tidstyp som bryter ned viktig relasjonsarbeid, undergraver skolen som en viktig kultur og (ut) dannelsesinstitusjon i samfunnet, og sorterer elevene som vinnere og tapere, framtidssamfunnets A og B lag. Skolen er ikke kommet lenger enn der Jochumsen var for 60 år siden. Testforberedelser til nasjonale prøver avprofesjonaliserer pedagogene, men er god mat for «salamanderne».

Vår tids «salamandere» administrerer elever og foresatte gjennom omfattende uke/lekseplaner, så en blir i tvil om hvor opplæringen skal foregå, i hjemmet eller på skolen? Mellom linjene kan en lese skjulte trusler hvor ille det kan gå om ikke 5-gangen og ukens øve-ord er på plass. «Salamanderne» viser størst interesse for hjem og elever som de mener har store hjelpebehov. De kommuniserer uten filter hvor dårlig

barnet fungerer, hvor lite det lærer og hvor umodent det er. De er raske med å foreslå utredninger fra PPT (Pedagogisk-Psykologisk Tjeneste) og BUP (Barne / Ungdomspsykiatrien) med godhetsargumenter om at det er til det beste for barnet. Hvem kan motsette seg det? Det de ønsker er å få bekreftet diagnosene som de selv har stilt. Riset bak speilet er en melding til barnevernet.

---

*Du kan nok komme uten mål
for det kan hjertet tåle
men når du slik har bedt deg inn
så kan du ikke måle* - Hilchen Sommeschild

Gåten med krybbedød fant sin løsning ved at en modig lege la forskning til side, brukte erfaringene til en gammel bestemor, som blåste av nymotens påfunn om at spedbarn skulle sove på magen. Spedbarn ble snudd til ryggleie, og krybbedødstallene sank (BT-kronikk 12.03.11). Skolen trenger modige ledere som legger skolen tilbake i «ryggleie», ledere av Jochumsens kaliber.

DEN UKJENDE...

*Han var
mellom dei andre –
og likt av dei.
Men innanfrå
kjende han det slik
at han stod utanfor
og såg inn.*

Geir-Inge Elholm

Ordfører Trude Drevlands stemme

Av Berit Bareksten

Ordfører Trude Drevland tar imot med store smil og åpne armer, på kontoret sitt i 12. etasje på Rådhuset. Hun gjør som regel alltid det; tar imot mennesker på en åpen og hjertegod måte. Hun vil den hun møter vel – og hun er nysgjerrig ikke bare på hva samtalen kan føre med seg, men nysgjerrig på selve livet og på hva hun mer kan utrette. Hun er en handlingens dame, ordrik og med en inderlig tilstedeværelse – og 27. mai er hun 66 år! Hun er fra Vesterålen, vokst opp med mor og far og storebror.

Trude Harriet er sykepleier og politiker – og har vært Bergens ordfører siden oktober 2011. Politisk aktiv (sikkert mer enn) halve livet, med tillitsverv, styreverv og rødt supporterskerf. Det blanke og tunge ordførerkjedet har hun om halsen i mer formelle sammenhenger – eller når noen eller noe skal gjøres ekstra stas på. «Høyre – Harriet – hornmusikk» er tre av hennes honnørord fra tiden som generalsekretær i Norges Musikkorpsforbund. Og hun er kjent som institusjonslederen som i en årrekke arrangerte Festspill innomhus, på et sykehjem her i byen.

Du er for meg et kulturmenneske, før du er politiker og ordfører, hvordan kan det ha seg? Hun ler stort:

«Fordi jeg har kultur i hjertet. Det synes vel og høres vel, trur eg? Det ender med kultur og det starter med kultur – og så er det alt dette midt imellom.»

Jeg spør henne om den første kulturopplevelsen hennes – og hun tenker, søker med blikket og

hjertet, kanskje mer enn 60 år tilbake i tid. Stille, så kommer det:

«Den første kulturopplevelsen var vel når skuespillerbroren min – som er mye eldre enn meg – kom hjem og opptrådte for meg før jeg skulle legge meg å sove om kvelden. Det var vel den første sterke kulturopplevelsen, om at kultur var noe annet enn hverdagen. Kulturen gav deg noe som fikk det til å gå frysninger nedover ryggen på deg, og som fikk deg til å leve – og å oppleve. Det var fantastisk. Kulturen setter oss på utsiden av alt det traurige, alt det hverdagslige, alt det daglige – og gir oss muligheten til å flytte oss i et annet rom, i en annen verden – og gir oss gode opplevelser og muligheten for refleksjon.»

Refleksjon, som kan bety både tilbakekasting av lys og lyd og ettertanke, overveielse.

Stemmeskifter – hvilke assosiasjoner gir ordet deg?

«Stemmeskifter er jo noe jeg ser på som en endring. Og endring skjer jo ikke uten påvirkning. Så det er vel kombinasjonen av hva den påvirkningen, det du opplever eller det du er med på, gjør med deg av endringer, kanskje...? Kunsten og kulturen, andre typer uttrykk, kan de lokke fram noen andre stemmer? Det kommer et langsomt og tenkende «ja», fra ordføreren. Og hun fortsetter: «Og du opplever vel kanskje at du ikke behøver å tenke så nøye igjennom hva du skal si, det kommer bare gjennom at du blir påvirket av noe du ikke hadde forventa, eller var forberedt på.»

I hvert fall en uventet opplevelse, en annerledeshet, for ungdommene fra det de lever med og det de er i, i dagen. Konflikter vi er i kommer jo av noe og fra noe...ikke nødvendigvis positivt. Det høres smart ut å gå igjennom kulturen for å få til endring», sier Trude. Og hun viser til byens stolte Fargespill:

«Det har jo vist seg, i andre sammenhenger, å være veldig positivt og lurt: Fargespill er et bilde på, og et uttrykk for, hvordan man kan få til fellesskap og fellesskapsfølelse ut ifra noe som kunnet vært konfliktfylt. En annen ting er vel at det og finnes uttrykksformer i kunsten og kulturen som er mindre konfliktfylte, enn det en del mennesker har til dagen. Mange kan finne en vei, gjennom kunsten og kulturen; fordi den er annerledes. Jeg har aldri sett på kunsten som konfliktfylt, men mer et fristed.

Kunsten og kulturen står meg nært – og har gjort det alltid. Det var derfor jeg også tok den inn den gangen jeg var leder av Fyllingsdalen sykehjem. Noe av filosofien min var, at det ikke skulle være annerledes der inne, enn det var der ute. Og hva finnes der ute? Hvorfor skal noen få lov til å nyte kunsten og kulturen og andre ikke? Hvem bestemmer det? Og det er ikke jeg. Skolen er også en slik institusjon der kunsten og kulturen skulle hatt mer plass.

Vi er blitt så pedagogisk forfina at vi har glemt hvordan estetiske fag hjelper oss med så mange andre fag – samtidig. Men det er jo mangelen på evnen til kreativ tenkning, til litt romslighet – i utdanningssystemet vårt.» Og her flagger Trude Drevland med én av samtalens mer politiske faner, for dette tror hun det snart skal bli orden på.

Og vi er enige om at her er det steiner å snu: «Dette ligger dypt i oss. Jeg tror at estetiske fag, på mange områder, ville hjulpet oss med en del barn og ungdommer som ellers ikke finner sine stemmer. Det finnes jo bevis i massevis på at kunsten og kulturen har stor betydning, jeg skjønner ikke hva mer vi trenger.»

Samordne tverrfaglig, kunnskapsbasert og målretta

Av Ann-Magrit Grip, SLT koordinator i Bergen kommune

Alle barn og unge behøver å bli sett, kjenne på mestring og få muligheter til å bygge sitt potensiale. De må bli møtt med muligheter, forventninger og anerkjennelse for å utvikle sine evner. Dette for å styrke selvfølelsen som vises å være en avgjørende faktor i personligheten. Selvfølelsen styrer hvordan man håndterer livet, og hvor man legger skille for ansvarliggjøring kontra ansvarsfraskrivelse. Selvfølelsen kan være starten på å takle kravene utenfra, og en lav selvfølelse kan gi dårlig motivasjon.

Ved uro eller bekymring for et barn eller en ungdom, bør det snarest avklares hva som er situasjon. Hvem kan skjønne, hjelpe, støtte, følge opp og eventuelt redusere ytterligere problemutvikling? For eksempel skolefravær kan være en tidlig markør for vansker.

Foreldrenes deltakelse, at de viser kjært engasjement og er tydelige, er av større betydning for ungdoms utvikling enn vi tror.

Utviklingen av rusproblemer og kriminalitet er nært knyttet til den unges livssituasjon og faktorer som kan gjøre livet krevende for ungdommen og familien. Barnets atferd og andre utfordringer, miljøet og samfunnet kan bli risikofaktorer. Omsorgssituasjon preget av foreldrenes krangling, rusmiddelbruk, psykiske sykdom og/eller vold kan lede til skjevutvikling. Dette kan eksempelvis føre til depresjon, psykiske og sosiale vansker, skolevansker, fravær/skoleslutting, rusmisbruk, naskeri, kriminalitet, ekstremisme og medlemskap i utenforskapet.

Hensikten med SLT modellen* er at det tverretatlige skal samordnes, få kunnskap om forebygging, forsøke å identifisere faresonene, problemområdene og utfordringer for barn og unge, og iverksette tiltak.

*SLT=Samordne Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak for barn og unge

Hospitering

Av Kjersti Hovland og Ida Benedikte Solvang

Vi er to politistudenter som har hatt hospitering i tre uker på Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø (BKL), avd. Alrekstad skole. I løpet av denne perioden har vi vært med på blant annet vanlig undervisning, moped-opplæring, skikjøring, fridykking, filmminnspilling, fotballtrening, fising, båtkjøring, gårdsbruk, klatredag etc. Skolen disponerer utstyr til de forskjellige aktivitetene. I samarbeid med elevene blir det lagd lunsj hver dag.

Skolen er et godt tilbud til elever som har behov for alternativ undervisning. Vi har erfart at elevene på skolen trives, og har et godt læringsutbytte. Ved praktisk undervisning må elevene samarbeide med hverandre for og nå et felles mål. Dette resulterer i mestringsfølelse samtidig som relasjonsbygging mellom elevene.

Vi har en følelse av at skolen er et trygt sted for elever som ikke fungerer på hjemmeskolen. Her får elevene tilrettelagt undervisning og oppfølging etter behov.

Fra første dag har vi blitt godt tatt i mot av både elever og ansatte. I de tre ukene vi har vært på hospitering har vi deltatt på forskjellige aktiviteter.

Elevene har vært interessert i å bli kjent med oss, og har vært nysgjerrig på oss som politistudenter.

Som politistudent har vi under hospiteringstiden fått et innblikk i elevene situasjon, og sett hverdagen fra deres ståsted. Gjennom gode samtaler med elevene har vi besvart spørsmål rundt politiets oppgaver, som igjen kan virke forebyggende.

Kunnskap Anerkjennelse Relasjon Tillit

- gir nye muligheter

Av Geir Kvalheim

«Al sand hjelpen begynner med en ydmykelse; Hjelperen må først ydmyke sig under den, han vil hjelpe, og herved forstå, at det at hjelpe er ikke det at herske, men det at tjene, (...) at det at hjelpe er villighet til indtil videre at finde seg i at have uret, og i ikke at forstå, hvad den anden forstår (...) dersom du ikke kan begynde således med ham, at han finder en sand lindring i at tale med dig om sin lidelse (...) så kan du heller ikke hjelpe ham; han lukker sig for dig, han lukker sig inde i sit inderste- og præk så du kun for ham»

Søren Kirkegaard

Kongen befaler

Kong Harald viste i sin nyttårstale (2012) til krigeren Aragon i Ringenes Herre, som i sin kamp for det gode fikk rådet: «Bli den du ble født til å være». Alrekstad skole rekrutterer elever som er i strid med seg selv og omverden.

Vi ønsker at skolen skal forløse ukjente og ubrukte sider hos elevene, og bygge bro til konstruktive fritidsmiljøer. I den alternative skolehverdagen skal de få oppdage nye, ukjente og verdifulle sider ved seg selv. Sperrer og knuter fra tidligere skolegang skal løses opp og elevene skal settes på sporet til en god fremtid. Det er ingen snarveier til positiv forandring. Gjennom en autoritativ væremåte, med omsorg og fasthet, skal elevene få tillit til de voksne, og tro på eget endringsarbeid. Den viktigste livsoppgaven, sa kongen, er å bli det beste av seg selv.

Kunnskap

«Vil du blive noget, må du lære noget»

Dansk ordspråk

Skolen vår er et møtested hvor læreren i sin rolle og eleven i sin rolle møtes for å arbeide med *forandring, utvikling og utdanning*. Vi legger til grunn et kulturfaglig perspektiv på virksomheten vår. Kunnskapen vi formidler skal hente næring fra flest mulige kilder, bl.a. fra kunsten og vanlige hverdags erfaringer. Kunnskap/læring utvikles og formidles i en kulturell sammenheng hvor egen deltakelse er avgjørende for læringsutbytte.

Elevenes faglige og sosiale utvikling henger nøye sammen med et godt læringsmiljø. Dette er noe alle elever har rett til etter Opplæringsloven. For å skape et godt læringsmiljø ved skolen, må vi kjenne til både risikofaktorer og beskyttende faktorer for elevenes læring og atferd.

Anerkjennelse

Alle elevene er anerkjennelsesverdige, men alt de gjør skal ikke nødvendigvis anerkjennes. Elevene skal få møte et personale med en autoritativ væremåte, som kan trykke på vekstpunkter og tålmodig motivere for utvikling og forandring, både faglig og sosialt. Samarbeidet med foreldre og deres medvirkning skal ha høy prioritet. Vi ønsker å gjøre dialogperspektivet til et virksomt pedagogisk verktøy i skolehverdagen og i forhold til samarbeidspartnere. Dialog vil være et godt redskap til å finne nye innganger og koble seg på outsideridentiteter, som mange av elevene våre bærer med seg.

Relasjon

Et trygt og godt læringsmiljø betinger gode relasjoner mellom unge og voksne, lærer og elev. Skolens personale må være nære personer som elevene stoler på og våger å snakke åpent med. Lærerne må kunne inspirere, tilrettelegge, gi strukturer og føringer for læring.

I en pedagogisk relasjon opptrer den voksne taktfullt og ansvarlig, og skal motivere og påvirke retningen eleven skal utvikle seg i. Kunnskapsarbeidet blir også et relasjonelt arbeid hvor samhandlingen preges av samspill og motspill (Fuglestad).

Tillit

Tillit er en grunnleggende faktor i alt samfunnsliv, og handler om bestemte forventninger vi har til personer vi omgås med i hverdagen. Tillit henger sammen med erfaring. Våre elevers tapserfaringer gjør at frykten for å mislykkes er større enn viljen til å lykkes. Dette gir oss noen utfordringer. Vi skal ta tilliten i bruk og bygge nye tillitsforhold. Skolen er en sosial arena som er viktig for elevenes identitetsutvikling og for integrasjon i et fellesskap. Våre elevers sårbarheter har ført dem ut fra hjemmeskolen, og til en ny start på vår alternative skole. De står imot tapsfølelse og dårlig selvbilde i skolesammenheng, utvikler en outsider-identitet kjennetegnet av en tøff væremåte, og kan virke avvisende til voksenkontakt. Her har skolen et godt hjelpemiddel i Dialog. De syv dialogprinsippene forteller oss hva vi må legge vekt på for å få til god kontakt, en god kommunikasjon og optimal læring i forhold til elevene.

Å bli det beste av seg selv

Den digitale revolusjon stiller oss overfor nye utfordringer i skole og samfunnsliv. Medietilsynets undersøkelse, «Barn og digitale medier» (2010), viser at barn og unge mellom ni og 16 år bruker i gjennomsnitt seks timer og 43 minutter hver dag på elektroniske spill, TV, DVD, video og smarttelefon. Livet i den virtuelle verden gjør at barn og unge mister den sosialiseringen som direkte menneskelig kontakt gir. Dataspillene gir følelsen av å beherske en virkelighet som ikke er oppnåelig utenfor datarommet.

I møte med ungdommene på Alrekstad skole arbeider vi med forandring, utvikling og utdanning. Relasjonsarbeidet kan noen ganger være smertefulle prosesser. Den voksne har alltid ansvaret for relasjonen, og må være villig til å ydmyke seg og «inntil videre finne seg i at have urett, for å kunne være til «sand hjelpen» (Kirkegaard).

Å bringe elevene på sporet av en god framtid krever mennesketid og møtepunkter ansikt til ansikt, mellom lærer og elev og elevene seg i mellom. Gjerne praktisk arbeid som utfordrer fingrene til mer enn å bla i skolebøker og trykke på tastaturer. Å gjøre er å tenke.

Med kart og kompass tar vi oss fram i ulendt terreng. Dette kan være bildet på det alternative skoletilbudet vi gir elevene våre. Vi stikker ut en kurs og tegner en ønsket rute fram mot målet. Kanskje må ruten legges om underveis. Vel framme kan vi sjekke ut og se at vi kunne valgt ulike veier fram til målet, å bli det beste av seg selv.

Tillit skapes ved at den tas i bruk

(Bertol Brecht)

Mathias Remme, Åsa Linderborg og Arne Klyve
i opplesning og samvær på Alrekstad skole.

Bidragstyttere i Stemmeskifter 2-rapporten

Annemarie	mor til tidligere elev ved Alrekstad skole
Berit Bereksten	sosiolog/høgskolelektor ved Høgskolen i Bergen og rådgiver hos Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø (i permisjon fra Kompetansesenter rus, region Vest – Bergen)
Olav Brakestad	bonde og lærer ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø, avd. Alrekstad skole
Svein Davidsen	rektor og leder av Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø
Trude Drevland	sykepleier, politiker og ordfører i Bergen
Geir-Inge Elholm (1949-2012)	tidligere lærer og huspoet ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø, avd. Alrekstad skole
Emmy	tidligere elev ved Alrekstad skole
Espen Endresen	filosof og spesialkonsulent ved Kompetansesenter rus, region Vest – Bergen
Øystein Eriksen	musikkterapeut ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø, avd. Alrekstad skole
Ann-Magrit Grip	SLT-koordinator i Bergen kommune
Kjersti Hovland	politistudent ved Bergen Politikammer
Christer Hummelsund	lærer ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø, avd. Alrekstad skole
Isabell Karlsen	elev ved Alrekstad skole
Geir Kvalheim	spesialpedagog ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø, avd. Utadrettet tjeneste
Arne Klyve	undervisningssjef i Stiftelsen Bergensklinikkene/ Kompetansesenter rus, region Vest – Bergen
Arne Nordlid	avd. leder Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø
Thor Soltvedt	forfatter
Ida Benedikte Solvang	politistudent ved Bergen Politikammer
Eva Steine	barnevernspedagog og familieveileder ved Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø

Litteraturliste

- Baklien, Bergljot og Carlsson, Yngve: Helse og kultur: Prosessevaluering av en nasjonal satsing på kultur som helsefremmende virkemiddel, NIBR-prosjektrapport 2000:11
- Bjørkvold, Jon-Roar: Det musiske menneske, Freidig forlag, Oslo 2007
- Bø, Aud Kirsti og Sæther, Wigdis Helen: Kunsten som beveger – Estetisk dannelse i helse- og sosialfagene, Fagbokforlaget 2004
- Christensen, Lars Saabye, Halvbroren, Cappelen Forlag 2002
- Dahl, Henrik: Den kronologiske uskyld – Historien om generationen, der blev født voksen, Gyldendal, København 1998
- Denick, Lars, Jørgensen, Per Schultz og Sommer, Dion: Familie og barn i en oppdragsstudie, Hans Reitzels Forlag, København 2008
- Eidsvåg, Inge: Den gode lærer – i liv og diktning, Cappelen Forlag 2005
- Eidsvåg, Inge: Minnene ser oss, Cappelen Damm 2010
- Fehr, Drude von der: Når kroppen tenker, Universitetsforlaget, Oslo 2008
- Foros, Bjørn og Vetlesen, Arne Johan: Angsten for oppdragelsen, Universitetsforlaget, Oslo 2012
- Fuglestad, Otto Lauritz: Samspel og motspel, Samlaget, Oslo 1993
- Gudmundsson, Einar Már: Det poetiska motståndet, Dialoger 75-76, 2005
- Hauge, Olav H.: Regnbogane, Samlaget, Oslo 1983
- Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan: Nærhet og distanse – Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker, Gyldendal akademisk, Oslo 2006
- Klyve, Arne: Foreldrerollen i rusforebyggende arbeid – ærlighet, humor og utholdenhet. Program for foreldreveiledning, Barne-, ungdomsog familiedirektoratet, Oslo 2006
- Klyve, Arne (red.): Forbindelser, Caspar Forlag 1993
- Klyve, Arne og Severud, Jon: Ordbok for underklassen, Spartacus forlag AS, Oslo 2013
- Kvalheim, Geir Ø. & Abrahamsen, Anette: En rusfri skole – veileder i rushåndtering. Publikasjon i samarbeid med Kompetansesenter ved Stiftelsen Bergsklinikkene 2008
- Larsen, Hilde Matre (red.): Ungdom, Humanist forlag 2008
- Larsen, Jørgen Elm og Mortensen, Nils (red.): Udenfor eller indenfor – Sociale marginaliseringsprocessers mangfoldighed, Hans Reitzels Forlag, København 2009
- Linderborg, Åsa: Meg eier ingen, Versal forlag 2008
- Madsen, Ole Jacob: Den terapeutiske kulturen, Universitetsforlaget, Oslo 2010
- Miller, Scott D. & Duncan, Barry L.: The outcome and Session Rating Scales: Administration and Scoring Manual
- Myskja, Audun: Den musiske medisin, J.W. Cappelen Forlag 2000
- Myskja, Audun: Den siste song, Fagbokforlaget Bergen 2006
- Nowotny, Helga: Unersättliche Neugier, Kulturverlag Kadmos 2005
- Pettersvold, Mari og Østrem, Solveig: Mestrer, mestrer ikke – Jakten på det normale barnet, Res Publica 2012
- Ruud, Even (red.): Musikk i psykisk helsearbeid med barn og unge, Skriftserie fra Senter for musikk og helse, Norges Musikkhøgskole 2009:5
- Schofield, Gill & Beek, Mary: Trygg Base Solstad, Dag: Genanse og verdighet, Oktober Forlag 1994
- Soltvedt, Thor: Nedtelling, Kapabel forlag, Bergen 2012
- Tranøy, Bent Sofus: Markedets makt over sinnene, Aschehoug, Oslo 2006
- Tvinnereim, Ragnar: Årstad skole 1900-1990, Bergen kommune – jubileumsskrift 1990
- Ugresic, Dubravka: Museum for betingelsesløs overgivelse Gyldendal Norsk Forlag 2003
- Willig, Rasmus: Umyndigørelse, Hans Reitzels Forlag, København 2009

Artikler og kronikker:

Bareksten, Berit: «Emmys reise», Bergens Tidende 9. desember 2012

Bareksten, Berit og Kvalheim, Geir: "Tiden som går bra", Bergens Tidende 21. november 2010

<http://www.bt.no/meninger/kronikk/Tiden-som-gaar-bra-1198248.html>
Bergman, Marie: Sång och Qi gong, Stockholm 2000

"Sangen ble veien til rusfritt liv", Bergens Tidende 24. april 2010

Fjellheim, Freddy: bokanmeldelse i Klassekampen 29. januar 2011

Jørgensen, Per Schultz, mfl. 2011, 05.09.2011, «Fra barndom til faktura»

Klyve, Arne: Vågestykke med de unge, Bergens Tidende 30. desember 2010

Knudtsen, M S Holmen, J og Håpnes, O: "Kulturelle virkemidler i behandling og folkehelsearbeid", Tidsskrift for den Norske Legeforening, nr. 24 2005

Knudtsen, M S Holmen, J og Håpnes, O: "Hva vet vi om kulturdelaktelse og helse?", Tidsskrift for den Norske Legeforening, nr. 24, 2005

Kvalheim, Geir: "Juletentamen", Bergens Tidende 23. desember 2010
Kvalheim, Geir: "Fra kalde hjerter kommer ingen varme ord", Bergens Tidende 28. november 2010

Kvalheim, Geir: "Hold no kjeft, så vi kan få be", Bergens Tidende 25. februar 2011

Kvalheim, Geir: «Salamanderskolen», Bergens Tidende 3. mars 2013

<http://www.information.dk/278010>

Andre kilder:

<http://www.bufetat.no/nyheter/Musikk-som-terapi/>

Alle dikt er gjengitt med tillatelse